

Virtualna mobilnost - Inovativni pristop k mobilnosti evropskih študentov

Mateja Geder, Nataša Ritonija

Abstract

Virtual mobility (VM) is an alternative in achieving the goal of an international learning experience for those who cannot participate in physical mobility programmes due to social, financial or other reasons.

The paper presents the achievements of the project Ready for virtual mobility? (MoreVM), funded with support from the European Commission, which was set up to realize the virtual mobility aspect of educating the 3 million mobile students. In order to introduce students to the benefits of virtual mobility, project introduces a pre-virtual mobility support phase which is dedicated to the testing, initiation of virtual mobility and preparation of the two target groups (students and staff at consumer colleges/universities) for virtual mobility. The paper presents a VM introductory course for VM students which will help students to develop and/or refresh online learning skills and a VM preparatory course for VM coordinators for the staff at consumer colleges/universities acting as coordinators in virtual mobility. Both courses make use of a VM cultural survival kit, providing elements for developing intercultural awareness as well as intercultural communication and linguistic skills.

Evaluation results show that over 80% of the 80 students enrolled in the pilot course, coming from 14 countries, indicate that through this VM experience they gained necessary skills for virtual mobility.

Key words: mobility, virtual mobility, innovative pedagogical approaches, e-learning

1. Uvod

Virtualna mobilnost tistim študentom, ki ne želijo ali ne morejo potovati, ponuja privlačno mednarodno in medkulturno izkušnjo študija predmetov v različnih programih. Ampak ali so študentje resnično pripravljene na virtualno mobilnost? Situacija v številnih državah Evropske unije nakazuje, da temu ni tako. Običajno se študentje ne želijo vključiti v predmet virtualne mobilnosti iz dveh razlogov: predmeti v okviru virtualne mobilnosti še niso dovolj znani in študentje niso popolnoma prepričani, katere in spretnosti potrebujejo za sodelovanje v virtualni mobilnosti (Van Zanten in Van den Bosch, 2009).

Na ravni Evropske unije torej ob programih fizične mobilnosti obstaja jasna potreba po virtualni mobilnosti. Leta 2005 so evropski ministri za izobraževanje določili cilj, da bo leta 2012 tri milijone evropskih študentov študiralo enega ali več predmetov v drugi državi. Če želimo to številko doseči, bi morale vsako leto v obdobju od leta 2009 do 2012 dodatnih 300.000 študentov sodelovati v mednarodnih programih mobilnosti. Glede na to, da program Erasmus omogoča fizični študij in delo v tujini približno 200.000 študentom letno, je potrebno za dosego tega ambicioznega cilja uporabiti še dodatne instrumente in prvi od teh je prav gotovo virtualna mobilnost.

S projektom MoreVM, ki je nastal s finančno podporo Evropske komisije (Program Vseživljenjsko učenje/Erasmus), želimo partnerji projekta – v Sloveniji, na Finskem, Češkem in na Nizozemskem – prispevati k večji virtualni mobilnosti kot načinu povečevanja stopnje mobilnosti študentov v Evropi.

Glavni cilj projekta MoreVM je omogočanje virtualne mobilnosti, spodbujanje sodelovanja in večja učinkovitosti virtualne mobilnosti v visokem šolstvu. Zaradi tega je projekt namenjen potencialnim študentom virtualne mobilnosti in (manjšim) visokošolskim ustanovam ter univerzam.

Projekt MoreVM predstavlja inovativen pristop pri virtualni mobilnosti tako, da gradi na dobri praksi, rezultatih raziskav in priporočilih predhodnih projektov virtualne mobilnosti, ki se nanašajo na prepoznane potrebe po podpori študentom pri spletnem učenju, jeziku in komunikaciji v globalnem (virtualnem) okolju. Projekt MoreVM se še posebej opira na ugotovitve, priporočila in rezultate projekta [E-move](#) (EADTU), ki je pokazal, da bi virtualna mobilnost lahko pritegnila večje število študentov, če bi bile njene značilnosti bolje poznane in če bi imeli študenti ob vključitvi ustrezno podporo, predvsem v obliki učnih, komunikacijskih in interkulturnih kompetenc, ki so specifične in potrebne za virtualno mobilnost (EADTU, 2004). Ena od partnerskih šol projekta MoreVM, Open University of the Netherlands, je tudi partnerica v tem projektu.

Na podlagi teh in podobnih ugotovitev aktualnih in že zaključenih projektov virtualne mobilnosti lahko projekt MoreVM in njegovo delovanje razumemo kot dopolnilo in dodatek obstoječim evropskim praksam virtualne mobilnosti. Kot takšen pa virtualni mobilnosti prinaša dodano vrednost.

Projekt MoreVM je izviral iz prepričanja, da je virtualna mobilnost za študente nekaj, na kar se morajo privaditi in k sreči je to možno že z malo preizkušanja. V okviru projekta MoreVM smo tako oblikovali in pripravili Uvajalni tečaj za študente virtualne mobilnosti, ki študentom omogoča to virtualno izkušnjo. Da bi se študentje lahko bolje pripravili in izkusili svojo virtualno izmenjavo, pa je projekt zasnoval tudi dodaten Pripravljalni tečaj za koordinatorje virtualne mobilnosti, ki v virtualni mobilnosti opravljajo podobno vlogo kot Erasmus koordinatorji v fizični mobilnosti. Oba tečaja sta se opirala na uporabo vsebin Prve pomoči pri spoznavanju različnih kultur v virtualni mobilnosti, ki jo podpira wiki tehnologija in se zaradi tega lahko spreminja in gradi glede na izkušnjo uporabnikov.

2. Virtualna mobilnost in projekt MoreVM

O virtualni mobilnosti govorimo kadar dve ali več univerz, fakultet ali visokih strokovnih šol s skupno aktivnostjo študentom ponuja virtualno potovanje v tujino z namenom pridobivanja določenega števila ECTS kreditnih točk na eni od tujih partnerskih visokošolskih ustanov (Van Zanten in Van den Bosch, 2009). To že samo po sebi nakazuje, da virtualna mobilnost študente iz različnih držav in kultur združuje na virtualni način.

Projekt MoreVM raziskuje možnosti virtualne mobilnosti, še posebej v okviru 'mednarodne izkušnje učenja skozi komunikacijo: "Interaktivnost v strukturah kot so diskusijske skupine, seminarji in učne skupnosti prispeva h kakovosti študijskega procesa in ravni študijskih rezultatov. To še posebej velja, kadar to poteka v mednarodnem kontekstu..." (EADTU, 2004). Projekt MoreVM študentom zagotavlja izkušnjo sodelovalnega virtualnega učenja z namenom usmerjanja in spodbujanja njihovega zanimanja za virtualno mobilnost in razvijanja

spretnosti, ki jih potrebujejo za študij in delo v virtualnih skupnostih. Prav tako jim z zagotavljanjem virov in podatkov o nacionalnih značilnostih, etiketi in družbenih normah, ki veljajo v posameznih državah Evropske unije, ponuja možnost spoznati medkulturni kontekst izbranega virtualnega predmeta.

"Prepoznavna učne izkušnje temelji na dejanski integraciji v predmet pri vsaki dejavnosti (ibidem)" Projekt MoreVM želi okrepiti integracijo in sodelovanje študentov v mednarodnih skupinah v predmetih virtualne mobilnosti z vključevanjem koordinatorjev virtualne mobilnosti. Ker je 'angleščina jezik, ki se uporablja pri komunikaciji med temi mednarodnimi skupinami' (ibidem) projekt MoreVM študentom ponuja tudi seznam uporabnih angleških izrazov in kratic, ki ga študenti najdejo v aplikaciji wiki.

Projekt MoreVM razširja pojem virtualne mobilnosti. Predhodni projekti, ki so se ukvarjali z virtualno mobilnostjo, govorijo o ali prikazujejo možnosti združevanja fizične in virtualne mobilnosti. Projekt MoreVM pa tej kombinaciji dodaja še en element: fazo podpore pred samim pričetkom virtualne mobilnosti, ki lahko izboljša ali nadomesti nekatere elemente fizične mobilnosti.

3. Podpora pred pričetkom virtualne mobilnosti

Podpora pred pričetkom virtualne mobilnosti je neka vrsta uvajanja, v kateri sta obe ciljni skupini projekta (študentje in koordinatorji mobilnosti) preizkusili virtualno mobilnost in se nanjo pripravili. To je faza, ki jo lahko dodamo že opredeljenim fazam virtualne mobilnosti, kot npr. v projektu [REVE](#) (REVE, 2007) ali modelom virtualne mobilnosti, kot so jih opredelili Haake et al (2006). To še posebej velja v primerih, kadar ciljnim skupinam primanjkuje izkušenj s spletnim učenjem in/ali kadar imajo visoke šole/univerze zelo malo ali celo nič izkušenj z izvajanjem spletno podprtega študijskega procesa.

Podpora pred pričetkom virtualne mobilnosti obsega: **Uvajalni tečaj za študente virtualne mobilnosti**, ki jim pomaga razviti in/ali osvežiti online učne spretnosti, **Prvo pomoč pri spoznavanju različnih kultur v virtualni mobilnosti (VM Cultural Survival Kit)** kot prosto dostopni samostojni učni objekt, ki študentom pomaga razviti medkulturne, komunikacijske in jezikovne kompetence in **Pripravljalni tečaj za koordinatorje virtualne mobilnosti** za zaposlene v partnerskih visokih šolah/univerzah, ki v programu virtualne mobilnosti sodelujejo kot koordinatorji. Projekt prav tako uvaja pojem **koordinatorja virtualne mobilnosti** in določa **profil koordinatorja virtualne mobilnosti**.

Izvajanje virtualne mobilnosti je pokazalo nekatere nove vidike vloge Erasmus koordinatorjev na visokih šolah/univerzah, še posebej kadar imajo le-te malo ali nič izkušenj s spletnim učenjem/poučevanjem (Geder in Ritonija, 2008). V kontekstu virtualne mobilnosti je koordinator virtualne mobilnosti lahko učitelj, mentor ali nekdo, ki je zadolžen za mednarodno izmenjavo študentov. Najpomembnejše je, da je ta oseba seznanjena z možnostmi in omejitvami virtualne mobilnosti in da ima osebne izkušnje s komunikacijo in sodelovanjem v virtualni skupnosti, saj lahko le tako študentom takšne izkušnje predstavi na stvaren način. Profil koordinatorja virtualne mobilnosti zajema vloge, funkcije in odgovornosti zaposlenih v partnerskih visokih šolah/univerzah, ki jih je potrebno upoštevati, če želimo potencialnim študentom virtualne mobilnosti v času pred pričetkom virtualne mobilnosti (tj. preden pričnejo študirati predmet v obliki virtualne mobilnosti) zagotoviti učinkovito podporo, ki bo pozitivno vplivala na njihovo uspešnost pri predmetu, ki se izvede na virtualen način.

Ker spletno učenje zahteva drugačne učne spretnosti, več samodiscipline in samoiniciative, študentje v času trajanja njihovega virtualnega predmeta potrebujejo več podpore. Če želimo poskrbeti za te potrebe študentov in izboljšati njihovo uspešnost, je včasih potrebna nenehna izmenjava informacij o sodelovanju študentov, njihovem napredku in uspešnosti med partnerskimi visokimi šolami/univerzami. Tako projekt uvaja **shemo spremljanja virtualne mobilnosti (Supervision Scheme)**, ki ponudniku virtualne mobilnosti in partnerski univerzi/visoki šoli pomaga do učinkovite komunikacije, ki lahko prepreči osip študentov in poveča njihovo uspešnost v okolju virtualne mobilnosti, obenem pa služi kot pregled nalog in aktivnosti koordinatorja virtualne mobilnosti.

Shema spremljanja virtualne mobilnosti odraža rezultate raziskave, ki se nanašajo na vloge, funkcije in odgovornosti koordinatorjev virtualne mobilnosti. Rezultati raziskav so pokazali, da obstajata dve vlogi koordinatorja virtualne mobilnosti: splošna in predmetno specifična vloga. Splošna vloga koordinatorja virtualne mobilnosti je, da za študente in celotno organizacijo predstavlja ambasadorja virtualne mobilnosti in da študente obvešča o možnostih vključitve v predmete v sklopu virtualne mobilnosti. Prav tako so koordinatorji odgovorni za predstavljanje predmetov virtualne mobilnosti. Predvidevamo, da bodo takšno splošno vlogo igrali predvsem koordinatorji virtualne mobilnosti na večjih univerzah oziroma visokih šolah. Predmetno specifična vloga pa se nanaša na dejavnosti koordinatorja virtualne mobilnosti, ki so namenjene podpori študentom v manjših visokih šolah, kjer manjše število študentov omogoča bolj individualiziran pristop. Predmetno specifično vlogo lahko razdelimo na 3 faze – pred, med in po izvajanju predmeta v okviru virtualne mobilnosti in se v nekaterih vidikih dotika vloge mentorja/tutorja v e-izobraževanju.

3.1 Prva pomoč pri spoznavanju različnih kultur v virtualni mobilnosti

Prvo pomoč pri spoznavanju različnih kultur v virtualni mobilnosti študentom ne podaja samo informacij o posamezni državi, gospodarstvu in politiki temveč tudi o znamenitostih in kulturnih posebnostih. Komunikacija temelji na nacionalnih tradicijah, etiketi in družbenih normah v državah Evropske unije. Osnovne fraze za vzpostavljanje stikov oziroma spoznavanje ljudi so podane v nizozemščini, finščini, češčini in slovenščini, v tekstovni in zvočni obliki, kar dodatno prispeva k razvoju medkulturnega razumevanja in preprečevanju kulturnega šoka pri študentih, ki so jim ti jeziki materni jeziki. Prav tako vključuje seznam uporabnih fraz in kratic za (spletno) sodelovanje v angleščini, kar je študentom v pomoč pri izražanju mnenj, vpraševanju po mnenju, komentarjih, pohvalah in podporah, izražanju strinjanja ali nestrinjanja. Za vsako državo Evropske unije je podan seznam uporabnih internetnih virov.

Cultural Survival Kit je prosto dostopni samostojni učni objekt, ki študentom pomaga razviti medkulturno, komunikacijsko in jezikovno znanje. Oblikovan je z wikiji, kar omogoča nenehni razvoj vsebin tudi s strani uporabnikov gradiva. Čeprav je bil oblikovan prvenstveno za študente kot vir pri samostojnem učenju, pa ga lahko pri predmetih, ki zajemajo medkulturne teme, uporabljajo tudi učitelji. Nasveti študentom o posameznih državah, ki so jih izbrali za svoje virtualno ali fizično (Erasmus) popotovanje v tujino, pa bodo v pomoč tudi koordinatorjem virtualne mobilnosti/Erasmus koordinatorjem.

3.2 Pripravljalni tečaj za koordinatorje virtualne mobilnosti

Pripravljalni tečaj za koordinatorje virtualne mobilnosti ponuja koordinatorjem virtualne mobilnosti/Erasmus koordinatorjem priložnost boljše spoznati značilnosti e-izobraževanja, še

posebej s podporo in vodenjem, ki ga bodo študentje potrebovali pri predmetu v okviru virtualne mobilnosti. Udeležencem tečaja zagotavlja praktične izkušnje v virtualnem učnem okolju in jim pomaga razviti spretnosti, ki jih potrebujejo za uspešno izvajanje svoje vloge kot koordinatorji predmetov v okviru virtualne mobilnosti. Glavni viri tečaja, kot sta profil koordinatorjev virtualne mobilnosti in shema spremljanja virtualne mobilnosti, temeljijo na rezultatih raziskav projekta MoreVM, ki smo jih izvedli z izpraševanjem 198 Erasmus koordinatorjev in koordinatorjev virtualne mobilnosti, ki delujejo na univerzah/visokih šolah, ki že imajo izkušnje z (virtualno) mobilnostjo.

Pilotni dvotedenski tečaj se je pričel septembra 2008, nanj pa se je prijavilo 29 koordinatorjev. Vsebine tečaja temeljijo na rezultatih raziskave o profilu koordinatorjev virtualne mobilnosti in drugih vsebinah, ki smo jih pripravili v okviru projekta (portal MoreVM, okrogla miza na temo virtualne mobilnosti, Cultural Survival Kit) ter na zunanjih virih.

Udeleženci so bili iz 10 različnih držav Evropske unije, od tega je bilo 20 žensk in 9 moških. Starost udeležencev je bila zelo različna, v povprečju so bili stari od 35 do 39 let. Skupina je bila dokaj heterogena, saj so pred pričetkom predmeta le 3 udeleženci imeli izkušnje z virtualno mobilnostjo, 10 pa jih je poznalo spletno učenje. Več kot polovica udeležencev je v času trajanja predmeta delala kot Erasmus koordinatorji ali mednarodni koordinatorji.

Tečaj je izjemno dobro uspel in udeleženci so bili z njim zelo zadovoljni. Izjavili so, da jim je tečaj zagotovil informacije (93%), in razvoj spretnosti (79%), ki jih potrebujejo za uspešno delovanje kot koordinatorji virtualne mobilnosti. Prav tako so izjavili, da je tečaj spodbudil njihovo zanimanje za virtualno mobilnost (4.4/5) in da so bile informacije, ki so jih v okviru tečaja pridobili, zelo uporabne (4.3/5). Udeleženci, ki so tečaj zaključili (14 udeležencev), so izpostavili, da je bil pomemben vidik tečaja sodelovanje in virtualno srečanje z drugimi udeleženci.

3.3 Uvajalni tečaj za študente virtualne mobilnosti

Pilotni dvotedenski tečaj za študente se je začel februarja 2009 in je predstavljal sintezo najboljših praks, ki smo jih zbrali v prvem obdobju projekta kot tudi v fazi evalvacije. V času tečaja so študentje lahko izkusili sodelovalno spletno učenje in raziskali, ali jim je spletno učenje všeč. Tečaj temelji na online aktivnostih, samostojnih in skupinskih, obveznih in fakultativnih. Tečaj smo izvajali v virtualnem učnem okolju Moodle. Študentom sta pri učnih in tehničnih težavah pomagali mentorici in tehnični administrator.

Zanimanje za sodelovanje v tečaju je bilo izjemno. Prosta mesta so se napolnila samo dva tedna po tem, ko smo podatke o tečaju posredovali Erasmus koordinatorjem/koordinatorjem virtualne mobilnosti ter drugim visokim šolam, ki nimajo osebe s to funkcijo. Naš cilj je bil 62 vključenih udeležencev, registriralo pa se je 80 študentov iz 10 različnih držav Evropske unije.

Študenti so bili z izvedbo tečaja zelo zadovoljni, saj so jo ocenili z oceno 4,3 na petstopenjski lestvici. Študenti so navedli različne razloge za vključitev v tečaj: možnost komuniciranja s študenti iz drugih držav (88%), spoznavanje različnih kultur (62%), spoznavanje modernega učnega okolja (55%), vsebine tečaja (50%). Kar 95% vključenih bil ta tečaj priporočalo svojim prijateljem in znancem. Tečaj je uspešno zaključilo 71% vključenih študentov, ki so si s tem pridobili 2 ECTS točki.

4. Zaključek

Obstoječa praksa, vedno večje zanimanje, dobri primeri ter raziskave in razvoj na tem področju so pokazali potencial virtualne mobilnosti, čeprav ta še ni splošno razširjena. Projekt MoreVM je pomembno prispeval k zavedanju o potencialih virtualne mobilnosti in ponudil podporo tistim, ki bi v virtualni mobilnosti želeli sodelovati.

Naslov projekta je v obliki vprašanja, "Pripravljeni na virtualno mobilnost?" Odgovor na to vprašanje, ki je istočasno tudi kratica projekta, je MoreVM! (More Virtual Mobility – Več virtualne mobilnosti) in odraža želen učinek projekta. Naš namen je namreč, da se potem, ko cilje skupine uporabijo oziroma preizkusijo kar projekt ponuja, v večnarodnem in večkulturnem virtualnem okolju veliko bolje počutijo, da so samozavestnejše in da virtualno mobilnost vidijo kot alternativo, dopolnilo ali dodatek svoji ponudbi izobraževanja oziroma mednarodnih aktivnosti. Skratka, da želijo več virtualne mobilnosti.

Medtem pa bomo delali na razvoju skupnosti virtualne mobilnosti, kar bomo podprli s portalom projekta (www.morevm.org) in našo prisotnost pokazali v blogih in na forumih ter dalje spodbujali dialog z našimi ciljnim skupinami.

5. Literatura in viri:

- E-move: An operational conception of virtual mobility, Dosegljivo na spletnem naslovu: <http://www.eadtu.nl/e-move/default.asp> [6 marec 2007]
- EADTU (2004). Position paper on Virtual Mobility (vm). EADTU Task Force Virtual Mobility (TFVM), European Association of Distance Teaching Universities - EADTU -. 15. marca 2004, Heerlen, Nizozemska, http://www.fernuni-hagen.de/SOZ/SOZ2/Mitarbeitende/Brey/Christina_Position_Paper_VM.pdf
- Geder, M., Ritonija, N. (2008) Managing a virtual mobility course, EDEN 2008 Annual Conference, Lisbon
- Haake, J., Lukosch, S., Rajagopal, K., Petegem, W. (2006) Models for implementing virtual studies abroad, EDEN 2006 Annual Conference, Vienna, European and Distance E-learning Network, str. 273-278
- Real virtual Erasmus: Virtual Mobility Manual, Dosegljivo na spletnem naslovu: <http://reve.europace.org> [6 marec 2007]
- Van Zanten, W.P.C., Van den Bosch, H.M.J. (2009), Virtual mobility – a challenge for students and Erasmus coordinators, ICDE Conference, Maastricht Možina, S. 2002. Management – nova znanja za uspeh. Radovljica: Didakta.

O avtoricama

Mateja Geder, Visoka poslovna šola Doba Maribor, mateja.geder@doba.si
Nataša Ritonija, Visoka poslovna šola Doba Maribor, natasa.ritonija@doba.si